

SÖYLEŞİLER

PROF. DR. FİKRET TÜRKMEN İLE SÖYLEŞİ

*Neclâ YALÇINER**
*Ayşe BALCI***

Neclâ Yalçiner: Hocam II. Uluslararası Türk Dünyası Kültür Kongresi'ni gerçekleştirdiniz. Çok önemli ve güzel bir iş yaptınız. Dört yıl önce de birincisini yaparak bu kongreyi sürekli hâle getirdiniz. Bize, birinci toplantıyı da dikkate alarak Kongre'yi kısaca değerlendirir misiniz?

Fikret Türkmen: Türk Dil Kurumunun iş birliğine, yaptığı maddi katkıya ve Türk Dil Kurumunun tüm personelinin yaptığı katkılara teşekkürle başlayayım sözüme. Birinci kongreden sonra, kongrenin sıklığını biz prensip olarak üç yılda bir olarak düşünmüştük, fakat hazırlıkların üç yılda bitmeyeceğini düşünerek dört yılda bir gerçekleştirme ve gelenek-

* Türk Dil Kurumu Uzmanı

** Türk Dil Kurumu Basın Danışmanı

sel hâle getirme kararını aldık. Dört yıl sonra da bu ikincisini yapmaya karar verdik. Birinci toplantının ismi "kurultay"dı. Bu dikkatinizi çekmiştir belki. Biz "kongre"ye çevirdik ismini. Sebebi de şu: Daha önce yapılan kurultaylar vardı. Türk Dünyası Kültür Kurultayları idi adı. Onlarla bir isim karışmasına sebep olacak endişesiyle veyahut da aynı olmasın düşüncesiyle ismini Kültür Kongresi yaptık. Bundan sonra da artık inşallah Kültür Kongresi olarak devam eder ve bu kongreleri de üçüncü, dördüncüden sonra da muhtemelen geleneksel Türk Dünyası Kültür Kongresi olarak, artık o yıl kaçınıcıysa, o sayıyı koyarak incelemek düşünülebilir.

Şimdi bütün şanssızlıklara rağmen, o hepinizin bildiği yanardağ patlaması vesaire gibi doğal şanssızlıklara rağmen Kongre son derece başarılı geçti. Benim tahminimin de çok üstünde ilgi oldu. Çünkü biz planlamayı otelin imkânlarını da düşünerek 400 kişi civarında katılıma göre yapmıştık. 400 civarında iştirakçi olursa başarılı kabul edecektik kendimizi. Ama biz gördük ki 800 küsur müracaat var. Bu sayı da Kongre'nin iyi duyurulduğu anlamına geliyordu, bu bir. İki; uzun zamandan beri böyle geniş çaplı bir kongre yapılmıyordu. Elbette ki Tarih Kurumunun kongresi, Türk Dil Kurumunun yaptığı kongre, Atatürk Kültür Merkezinin yaptığı kongreler de vardı ama belki İzmir'in iklimin de etkisi oldu, çok büyük bir ilgi çekti bu Kongre. Bu ilginin sonucunda biz hiç istemediğimiz hâlde bazı arkadaşlarımızı kabul edememe gibi bir durumla karşılaştık. Çünkü 800 kişiyi kabul etmemiz mümkün değildi. Mesela Azerbaycan'dan 80'e yakın başvuru vardı. Biz bunu 15-20'ye indirmek gibi, dörtte bire indirmek gibi, bir durumla karşı karşıya kaldık. Kongre'de bütün raporlarda da belirtildiği gibi dikkatimizi çeken bir şey oldu: Gençlerin daha fazla ilgi göstermesi. Bunun bir incelemesinin yapılması lazım. Çünkü gençler Kongre'ye hem çok iyi hazırlanmışlar hem de çok orijinal konular yakalamışlar. Belki derinliğine inceleme, karşılaştırma vesaire eksiklikleri var ama bu yaşta bu heves olduğu sürece onların ileride çok başarılı olacağını zannediyorum.

Neclâ Yalçın: Hocam IV. Türk Dili Kurultayı'ndan itibaren gerçekten özellikle gençlere fırsat verilmeye başlandı. Ondan öncesinde isim yapmış kişiler öncelikle kurultaylarda söz sahibi olurken IV. Türk Dili Kurultayı'yla sağ olsun hocamız Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın'ın da ön ayak olmasıyla gençlere de bildiri sunma kapısı açılmış oldu. Sanırım oradan cesaret bularak çok sayıda genç de başvurmaya başladı bu tür toplantılara, kongrelere. Sizler de başvuruları değerlendirirken genç başvuru sahiplerini dikkate alarak mı belirliyorsunuz katılımcıları? Mutlaka bildiri konusunun, başlığının, özetinin çok önemi vardır ama genç başvuruları da genç oluşlarından dolayı dikkate alıyor musunuz?

Fikret Türkmen: Duyuruda bunu açıkça söyledik, dikkatin de ötesinde.

Dedik ki; yapacağımız kongrede iki oturumu gençlere ayıracağız, ona göre başvuru yapın. Yani toplam beş oturumsa yüzde kırkını, altı oturumsa altıda ikisini gençlere ayıracağız dedik. Buna bağlı olarak Kongre’de gençlere ayırdığımız oturumlara gittiğimiz zaman inanılmayacak bir hareketlilik, inanılmayacak bir heyecan dalgası gördük ve sürekli devam etti bu. Biz dinleyici olarak katıldık. Yani planlarken de mümkün olduğu kadar onların arasına eski, meşhur hocaları sokmamaya gayret ettik. Bu bize şunu gösterdi ki önümüzdeki kongrelerde, özellikle hepsini yayımlayabilirsek, çok daha heyecanlı, çok daha seçkin bir zümre oluşacak. Bu da bizi sevindiriyor elbette ki...

Ayşe Balcı: Basın da çok yoğun ilgi gösterdi Kongre’ye. Bunu neye bağlıyorsunuz?

Fikret Türkmen: Basına iyi duyurmak bir, şahsi temasların rolü oluyor iki. Bir de son zamanlardaki siyasi ortamın, son zamanlardaki kültürel ortamın, münakaşalar vesairelerin birden bire Türk kültürüne karşı ilgiyi arttırdığını düşünüyorum. Yanılmış olabilirim, bu benim şahsi kanaatim. Çünkü dikkat ederseniz mesela Kıbrıs’ta yapılan seçimden sonra seçilen Cumhurbaşkanının burada oluşturduğu dalgalanmayı ben hissettim. Teklifler yapılarak bütün oturumlarda bir tebrik mesajının gönderilmesi istendi. Elbette ki Türk Dünyası Kültür Kongresi’nin içerisinde politik şeyler de olmalıdır ama bir siyasi tercih şeklinde değil. Bir problemin ortaya konulması, çözüm önerilerinin ortaya konulması biçiminde olmalıdır. Bilimsel bir toplantıda, siyaset olmamalıdır. Ama dikkat ettim, bu sefer hiçbir siyasi şey katılmadan Kıbrıs’ta seçilen yeni Cumhurbaşkanımıza başarı dilekleri ve tebrik mesajı gönderilsin, dendi. Bu tür ilgiler bir şey gösteriyor bize: Sonuç çıkmayan münakaşalar kazandırmıyor. Bunun yerine biz daha akli, daha düzgün teklifler götürmeliyiz, bu birinci yönü. Bir başka yönü de üniversitelerin doçentlik ve profesörlükte istediği yayın kalitesi ilkesi etkili olmaya başladı. Yani eskiden çalاکalem yazılan makaleler yerine, çalاکalem söylenen sözler yerine, ben eski kongreleri de hatırlıyorum, eline iki yaprak bir şey alır çoğu zaman da hazırlanmadan gelirdi kimi katılımcılar... Bunların bu sefer puan almayacağını, müracaat edildiği zaman dikkate alınmayacağını gören araştırmacılar bu sefer işi daha ciddi tutmaya başladılar. Tam bir bibliyografya, tam bir sistematik içerisinde işleri incelemeye başladılar. Onun da etkili olduğunu düşünüyorum.

Neclâ Yalçiner: Elenme kaygısının etkisi de olmalı...

Fikret Türkmen: Tabii onun da etkisi var. Bir de 800 küsur başvurudan eleme yapılması söz konusu.

Neclâ Yalçiner: Sadece isim sahibi olmak yetmiyor, bildirilerin içeriği de önemli...

Fikret Türkmen: Yetmiyor tabii, kesin olarak. Yani pek çok arkadaşımız küstü gibi, kırıldı gibi ama biz bazılarını hakikaten sıraya sokamadık. Yani kötü olduğundan ya da başarısız olduğundan değil sıraya sokamamaktan oldu. Mesela güncel şeyler daha çok dikkati çekti. Dikkat ederseniz pek çok konu ilk defa geldi. Bu zamana kadar hiç incelenmemiş...

Neclâ Yalçın: Bu kadar konu çeşitliliği olmamış mıydı?

Fikret Türkmen: Olmadı. Çeşitlilik olmuş olabilir de bizimkilerin içerisinde mesela Tofalar hakkında Ali Ilgın'ın bildirisi dikkat çekiciydi. Çünkü bu zamana kadar Tofaların nerede olduğunu bile bilmiyorduk. Bunlar yeni yeni kazanılan bilgiler. O bakımdan bütün bunları birleştirdiğimiz zaman bu ilginin nereden kaynaklandığı da ortaya çıkıyor.

Ayşe Balcı: Kongre sosyal etkinlikler olarak da çok zengindi. Bu sosyal etkinlikleri düzenlerken neleri dikkate aldınız, bu zenginliği neye göre belirlediniz?

Fikret Türkmen: Çok enteresan değil mi? Kongre'nin birinci günü, üçüncü günü, beşinci günü sosyal etkinliğimiz vardı. Aradaki günleri dinlenmeye ayırmıştık. Ama kendiliğinden oluştu. Kendileri istedi, dediler ki bir edebiyat sohbeti yapalım, bir şiir günü yapalım. Programda olmayan şeylerdi bunlar ve müthiş ilgi gördü. Yani inanılacak şey değil. Ama bundan sonraki kongrelerde bu tür oluşumları teşvik etmemiz lazım. Mesela serbest oluşum, o günlerin aktüalitesi, güncel konusu ne ise o konuda kendiliğinden oluşumlara izin vermek... Çünkü gönüllü olunca biraz daha cazip oluyor. Ben ona bağlıyorum bunu. Birinci gün ben tereddüt ettim. Hatta şiir günü istedikleri zaman, bu yorgunlukla kim dinleyecek falan diye düşündüm. Fakat müthiş ilgi gördü. Hatta diyorlar ki, her kongreye artık şiir dinletisi koyalım. Bana gelen teklifler içerisinde bunlar var. Demin bir şey unuttum. Ondandır bahsedeyim: Güney Afrika Cumhuriyeti'nden telefon aldım. TRT'nin gerek Avaz, gerek TRT Türk, gerekse Türkiye'nin Sesi Radyosu'nun yapmış olduğu yayınlar çok etkili oldu. Onların söylediğine göre 140 civarında ülkeye yayın yapıyorlarmış. Bu müthiş bir şey... Ayrıca sadece kendimiz söyleyip kendimiz dinlemekten çok bütün dünyaya meselelerimizi anlatmamız lazım. Teşekkür ederken söylediğim gibi, sosyal etkinlikler içine Türk dünyasına özgü iki tipimizin gösterisini de ekledik. Özbekistan'dan gelen âşık ile şaman gösterisinin de bir hayli etkisi oldu. Çünkü herkes Şamanizmi biliyordu ama bir Şaman ne yapıyordu falan diye merak konusu oldu.

Neclâ Yalçın: Hocam ben şunu da merak ediyorum: Birinci Kongre'nin sonuçlarından elde edilen çıktılar bu Kongre'de değerlendirildi mi acaba?

Fikret Türkmen: Şöyle, aldığımız notlar genellikle iyi. Çünkü sözlü olarak sunulduktan sonra yazılısını bir daha eledik. Yani her konuşmayı koymadık bildiri kitaplarına.

Neclâ Yalçiner: Sonuç olarak yani Kongre'nin bütününden elde edilen sonuçların çıktıları...

Fikret Türkmen: Buraya etkili olduğunu zannediyorum.

Ayşe Balcı: Peki, üçüncüsü için umutlarımız, düşünceleriniz ne yönde?

Fikret Türkmen: Üçüncüsü için benim düşüncem şu; kongrenin gezgin ve daha çok ortaklı yapılması lazım. Çünkü gittikçe zorlaşıyor. Sponsor bulmak da zorlaşıyor. Gördüğümüz gibi yarım bir orduyla bu işi organize etmeye çalıştık. İnşallah aksaklık olmamıştır, bu zamana kadar ufak tefek oldu ama... Mesela bir başka üniversite ile bir başka ülkede, bir başka kuruluşla, mesela Azerbaycan İlimler Akademisi ile, Çuvaşistan'ın bir kurumu ile yapılabilir. Hem iş yükü hem maddi yük hafifler; hem manevi yük hafifler hem de yeni coğrafyalar, yeni insanlar bu organizasyonları yapmasını öğrenirler. Bu iyi örnek olur. Bunun için ben önümüzdeki toplantı için şimdiden temasa geçip mesela Özbekistan'a bir teklif götürelim, sonraki toplantı da Taşkent'te yapalım diye düşünüyorum. Nasıl yapılır, belki bu kadar kalabalık olmaz ama yeni bir çeşnidir, yeni bir durumdur. Bunun değerlendirilmesi lazım. Düşündüğüm bu. Komşulardan başlayarak, mesela Suriye ile çok iyi gidiyor siyasi ilişkiler. Suriye'de yeni bir Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü açılıyor, onunla birlikte, hem bu bölümü tanıtmak hem teşkilatlanmasına destek olmak amacıyla yapılabilir. Ben o düşüncedeyim.

Neclâ Yalçiner, Ayşe Balcı: Hocam sorularımıza içtenlikle cevap verdiğiniz için çok teşekkür ederiz.

